

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:9

Ouder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr H. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnald, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
DOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 39000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur:
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Uit de Schrift: Vakantie-zegen (Ex. 3:1a). — Kerkelijk Leven: Reorganisatie, geen reformatie. I. Studie-keurs en schisma. — Perschoon. — Kerknieus. — Advertentiën.

UIT DE SCHRIFT

Vakantie-zegen.

En Mozes hoorde de knede van Jethro, zijn schoonvader, den priester in Midian.
Exodus 3:1a.

Verandering van milieu is menigmaal medicijn. Aan zieken wordt zij soms voorgeschreven. Gezonden gevoelen er niet zelden behoefte aan. Van zulk een verandering kan voor den geest een weldadige invloed uitgaan.

Gij ziet het aan Mozes. Door zijn onstuimigheid, door zijn voorbarigheid om Israël te verlossen, had hij zich genoopt gezien te vluchten naar Midian.

Dit betekende voor hem een geweldige overgang.

Van het verfijnde kultuurleven aan het Egyptische hof werd hij op eenmaal overgeplaatst in het aan alle luxe gespoende natuurleven in Midians woestijn.

Ook daar had hij zijn zorgen.

Hij stichtte zich een gezin.

Makkelijk schijnt zijn Zippora, de latere geschiedenis doet er iets van doorschemeren, niet te zijn geweest.

Zijn beroep bracht soms gevaarlijke avonturen mee.

Doch over het geheel genomen verliep zijn leven rustig.

Uit den driftige groeide de leider, van wien de Schrift getuigt: „Doch de man Mozes was zeer zachtmoedig, meer dan alle mensen, die op den aardsbodem waren”. (Num. 12:3).

Zijn verblijf in Midian duurde te lang om vakantie te heeten.

Toch kan de milieu-verandering, welke de vakantie biedt, als middel in Gods hand een gelijk resultaat, zij het op verkleinde schaal, leveren.

Wanneer gij uit uw dagelijksch doen zijt uitgeleefd, wanneer gij het kultuurleven met zijn hoge eischen en zijn vele beloften inruilt tegen het natuurleven met zijn gouden geuren en zijn den verweiden mensch onlust verwekkende ontberingen, wanneer gij uit het drukke gewoel zijt opgenomen en gezet in de stilte, dan herkent gij uzelf dikwijls niet.

Dan verdwijnen de details van uw gewone leven voor een tijd.

Ze worden voor u nietswaardige kleinigheden. Gij ziet beter de groote lijnen.

En indien gij werkelijk akklimatiseert, wanneer de milieuverandering vat op u krijgt, dan geeft gij u rekenschap, of die levenslijnen uitgaan van een heenkomen tot uw God en Vader in de hemelen.

Dan begint uw arbeid u te beschuldigen. Dan klaagt uw hart u aan, dat gij aan nietigheden een betekenis hecht alsof zij eeuwige, onvergankelijke goederen golden.

Dan verwondert gij u over uw vreesachtigheden, uw weifelingen en twijfelingen.

En als gij u dan tot uw Heiland wendt, die ook in uw vakantie bij u is, dan roept gij Zijn hulp in om uw leven zóó in te richten gelijk gij het thans voor u ziet.

Zoo wordt de milieuverandering een reinigingsbad.

De opvliegende wordt zachtmoedig. De wankelende standvastig.

Helaas! Dikwijls voor al te korten tijd.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Reorganisatie, geen reformatie.

I.

Men zal er ons niet van kunnen beschuldigen, dat wij ons overmatig inlaten met het leven van andere kerken.

De kerkelijke grenzen zijn in ons land tamelijk scherp afgetekend.

De meeningen hebben zich gezet.

Aan de kerkinrichting is weinig te veranderen, indien niet de daarachter liggende beschouwingen veranderen.

Met die beschouwingen houden we ons daarom liever bezig.

Wij bepleiten en verdedigen de onze in de hoop, dat we van lieverlede anderen overtuigen.

Wij bestrijden verkeerde levensrichtingen en stelsels, welke in andere kerken zich vrij konden nestelen, opdat de oogen ook buiten onzen kring opengaan.

Maar nu er bij de Synode der Ned. Herv. Kerk een belangrijk reorganisatie-rapport is ingediend, mogen we die gebeurtenis niet laten passeeren.

Dit zou als onverschilligheid kunnen worden uitgelegd.

Als een zelfgenoegzaam ons terugtrekken in eigen kerk, zonder ons te bekommeren over het lot van een zoo uitgebreide kerkelijke gemeenschap als de Ned. Herv. Kerk, waarvan nog zooveel lid zijn, die met ons dezelfde Gods-, wereld- en levensbeschouwing deelen.

Men zou ons kunnen verwijten de houding aan te nemen van het: „Ben ik mijns broeders hoeder”.

Bovendien, al hadden onze artikelen geen ander nut dan om onze lezers te oriënteren over wat er in de Ned. Herv. Kerk voorvalt, zoo zou het doel dezer artikelen daarmee reeds alleszins gerechtvaardigd zijn.

Indien iemand mocht meenen, dat we met dit reorganisatie-rapport aan den vooravond staan van groote gebeurtenissen, zouden wij hem raden minder voorbarig te oordeelen.

Maar zou daartegenover een ander als zijn gevoelen stellen, dat dit alles niets om het lijf heeft, zoo zouden wij hem eveneens tot voorzichtigheid willen manen.

Zeker, dat dit reorganisatie-rapport zal verheven worden tot reorganisatie-besluit, achten we een illusie.

De geschiedenis van de Haagsche Synode, vooral sinds ze een orthodoxe meerderheid heeft, waarschuwt, dat wij vooral de hoop op ingrijpende veranderingen moeten opgeven.

Bij belangrijke kwesties als deze wordt gewoonlijk, wat het een jaar met een klein stemmenverschil werd aangenomen, het volgende jaar met een klein stemmenverschil verworpen.

Een kind kan voorspellen, dat de modernistische minderheid als één man zich tegen dit reorganisatie-voorstel zal verzetten.

Indien de orthodoxe meerderheid eenstemmig ware, zou zij dien tegenstand kunnen breken.

Doch dat is niet te verwachten.

En misschien sterker nog dan in de Synode zelf zal de verdeeldheid der orthodoxie zich openbaren in de besturen der kerk, die ook een woord hebben mee te spreken.

Vergelijkt men den inhoud van dit rapport met de samenstelling der commissie, dan komt er tekening in het lot, dat dit rapport zal te beurt vallen.

In deze commissie hebben zitting drie leden van konfessioneele richting: Prof. Dr Th. L. Haitjema, Dr J. C. Locher en Dr A. B. te Winkel; één lid van den Gereformeerden Bond, Dr M. van Grieken; en één, die tot de Ethische richting behoort, Dr J. Riemens.

Ofschoon er blijkbaar op onderscheiden punten een kompromis tusschen de vertegenwoordigers van deze drie richtingen is getroffen, drukken de konfessioneele toch wel hun stempel op het rapport.

Of de heele Gereformeerde Bond in deze achter de van Grieken zal gaan staan, is zeer de vraag. Mannen als Prof. Dr H. Visscher, Prof. Dr J. A. C. v. Leeuwen, Dr J. Severijn hebben zich vroeger reeds uitgesproken in een geest, welke wij in dit rapport niet terugvinden.

Noch de gedachte van den „modus vivendi” noch die van het „convent” laten zich hiermee vereenigen.

En van de Ethische richting dient het nog sterker betwijfeld of zij in haar geheel Dr J. Riemens zal volgen.

Daarom schenken wij aan dit rapport aandacht, niet, omdat we ook maar voor het minst de verwachting koesteren, dat de Ned. Herv. Kerk over vijf of tien jaar zóó zal zijn ingericht.

Maar omdat hierin de gedachten aangaande de kerkinrichting van velen konkreet openbaar worden.

De eerste vraag, die zich daarbij voordoet is: gaat dit rapport ver genoeg?

Als dit concept wordt aangenomen, is dan de Ned. Herv. Kerk als kerk gered?

Heeft zij dan een zuiveren kerkvorm verkregen?

Ons dunkt, zoowel de naam van de commissie als van het rapport zelf, verstrekt ons daarop het antwoord.

Het is een reorganisatie-commissie, welke indient een reorganisatie-rapport.

Is de Ned. Herv. Kerk met reorganisatie gehant?

Reorganisatie onderstelt, dat aan de tegenwoordige organisatie gebreken, mogelijk zeer ernstige gebreken, kleven; dat deze moeten worden verholpen, waarbij men zelfs voor krachtige maatregelen als het moet niet zal terugdeinzen, maar dat de bestaande organisatie niet wordt opgeheven.

Of, om nog duidelijker te zijn, de genootschapsvorm ondergaat wel een verbouwing, wordt meer in overeenstemming gebracht met orthodoxe wenschen, maar verdwijnt niet.

Die genootschapsvorm heeft de Ned. Herv. Kerk als kerk gedeformeerd.

Daardoor kan de Hervormde Kerk zich niet als kerk openbaren.

Wat zij noodig heeft is niet reorganisatie, maar reformatie.

De genootschapsvorm moet weg.

Anders kan zij haar roeping als kerk niet vervullen.

Men wil hier de breuk der kerk op het lichtst genezen.

Dat zal niet gelukken.

Ernstiger operatie is vereischt.

Nog steeds betreuren we het, dat wij van de Gereformeerden in de Hervormde Kerk gescheiden leven.

Dat zij tot ons zullen overkomen is een hoop, waarmee wij ons niet vleien.

Maar hiermee troosten we ons: misschien komt er een nieuwe reformatie.

Wij willen daarbij niet voorschrijven: het moet een reformatie zijn in den trant van 1834 of naar het model van 1886.

De mogelijkheid dient opengelaten, dat er nog een andere weg wordt gevonden.

Doch het is onze vaste overtuiging: zonder reformatie gaat het niet.

Reorganisatie is minder dan half werk.

Inzoover was afwachten de boodschap, dat reorganisatie kon worden genoemd, wat in werkelijkheid reformatie was.

Maar het ingediende reorganisatie-rapport doet dien stroohalm afknappen.

Het houdt zich van reformatie ver.

Het beoogt reorganisatie.

En het werkt daarvoor een plan uit, waarvan menigen in de Ned. Herv. Kerk zal zeggen: tant de bruit pour une omelette, d.i. veel drukte om een kleinigheid.

Wij wenschen dat meer in bijzonderheden aan te toonen.

In dit en de volgende artikelen citeeren we „De Nederlander”, die van dit rapport een tamelijk uitvoerig nitreksel gaf.

Eventuele spatieeringen zijn door ons aangebracht.

Reeds het „Inleidend woord” is leerrijk. Daarin wijst de Commissie erop,

dat sinds de invoering van het Reglement van 1816 het vraagstuk der reorganisatie de aandacht heeft gevergd. Dit reglement mag geen ontwikkeling heeten van de klassiek-Gereformeerde presbyteriale Kerkorde. Deze toch legt sterk den nadruk op het ambt, als het middel, waardoor Christus Zijn Kerk regeert, en op de belijdenis als gemeenschappelijk getuigenis der Kerk; terwijl het zeggenschap van den Staat, als hebbende zijn eigen levensgebied, ten atelste wordt ontkend.

Veel dichter bij het oude Geref. Kerkrecht stond dan ook het ontwerp, hetwelk onder Koning Lodewijk Napoleon in 1809 was ingediend (afgedrukt bij Hooyer, Kerkordening blz. 499). De opdracht aan de Commissie van 1809 gegeven en de interpretatie van die opdracht door de Commissie van 1809, laat dit duidelijk zien (Hooyer blz. 514).

Door het reglement van 1816 echter bleef enerzijds een groote leerstellige en geestelijke vrijheid gewaarborgd, maar miste de Hervormde Kerk de macht hare eigen belijdenis aan te vullen en te herzien, ja bleef zij in gebreke het centrum van haar belijdenis duidelijk aan te wijzen. Zinsweden als „de handhaving harer leer”, „geest en hoofdzaak”, „aard en karakter der Hervormde Kerk hier te lande” werden nergens omschreven. Zoo werd het onderling vertrouwen ondermijnd.

In 1834 en in 1886 waren er bewegingen, die revolutionair waren, maar waarin toch tot uiting kwamen verschillende bezwaren, die ook geëerd werden en worden door getrouwe leden der Herv. Kerk. En met deze dingen houdt ook verband het concept van prof. dr. Slotemaker de Bruine en ds. Blanson Henkemans van 1905.

De Commissie voor de reorganisatie van 1929 heeft niet de Dordtsche Kerkorde als leidraad genomen, maar is uitgegaan van sommige beginselen, in het ontwerp van 1809 duidelijk geformuleerd, terwijl zij dankbaar gebruik gemaakt heeft van den arbeid van de heeren Slotemaker de Bruine en Blanson Henkemans, al kwam zij dikwijls tot een geheel andere formulering.

In de eerste alinea al komt het uit, dat de reorganisatie een mak karakter zal dragen.

Hoeveel beter heeft een blad als „De Waarheidsvriend” meer dan eens de zonden van het Reglement van 1816 uitgekregen.

Dit reglement, zoo leest men hier, mag geen ontwikkeling heeten van de klassiek-Geref. presbyteriale Kerkorde.

Geen ontwikkeling?

Waarom niet liever gezegd, dat het door zijn collegialisme de ondergang van de Gereformeerde Kerkenorde betekende?

Zeker, als een van de bezwaren gold, dat de Overheid dit Reglement aan de kerk had opgedrongen.

Groen van Prinsterer sprak dan ook van een „Staatscreatuur”.

Maar dat betrof slechts het vitium originis, de ongerechtigheid van zijn geboorte.

Daardoor was het Reglement van 1816 kerkrechtelijk gezien onwettig.

Doch al zou de kerk zelf het hebben uitgedacht en zichzelf in den genootschapsvorm hebben gestoken, dan zou het nog te veroordeelen zijn.

Dan had zij zichzelf een dwangbuis aangetrokken, vooral voor de kerk van Christus een onwaardige daad.

En wie meent, dat dit reorganisatie-plan ook artikelen zal bevatten, waarin de fiere uitspraak, dat de kerk het zeggenschap van den Staat over haar, als hebbende zijn eigen levensgebied, ten stelligste ontkent, komt bedrogen uit.

In den loop der 19de eeuw heeft de Overheid zelf haar zeggenschap over de Ned. Herv. Kerk al meer ingekrompen en haar bemoeiing met de interne aangelegenheden vrijwel opgegeven.

Dit reorganisatie-rapport sluit zich wat de verhouding van Kerk en Staat aangaat, geheel aan bij den feitelijken toestand.

Of dit rapport wordt aanvaard of dat het oude reglement blijft gehandhaafd, maakt praktisch niet het minste verschil.

In dit opzicht is het rapport feitelijk misleidend. Geen poging wordt in het werk gesteld om de „gouden koorde” tusschen de Overheid en de Nederlandsche Hervormde Kerk te slaken.

Er wordt niet voorgesteld om staatsgeld voortaan te weigeren.

Het blijft alles bij het oude.

Ongetwijfeld heeft het rapport gelijk, dat de Gereformeerde Kerkenorde sterk den nadruk legt op het ambt, waardoor Christus Zijn Kerk regeert.

Maar zij legt ook nog op iets anders den nadruk n.l. op de zelfstandigheid der plaatselijke kerk. Beide behoeven bijeen.

Het ambt kan niet tot zijn recht komen als de autonomie der plaatselijke kerk niet wordt erkend.

Het genootschap maakt den ambtsdrager juist tot een beampte.

Omdat dit reorganisatie-rapport niet uitgaat van de autonomie der plaatselijke kerk en met de genootschapsidee niet breekt, stelt het het ambt in precies dezelfde scheeve positie als het oude reglement.

Het brengt geen enkele principiële verbetering. En nu de klausule, dat de Gereformeerde Kerkenorde sterk den nadruk legt op de belijdenis als gemeenschappelijk getuigenis der Kerk.

Die stem is prof. Haitjema's stem.

Het wordt hier als klassiek Gereformeerd aangediend, dat de kerk niet is een belijdeniskerk, maar een belijdende kerk.

Onze lezers weten wat zin hieraan is te hechten. Neen, onze oude Gereformeerden beschouwden de belijdenis maar niet als een gemeenschappelijk getuigenis der kerk.

Zij aanvaardden haar als akkoord van gemeenschap.

Alleen plaatselijke kerken, welke die belijdenis voor haar rekening nemen, kunnen in het Gereformeerde Kerkverband treden.

Alleen personen, die deze belijdenis onderschrijven, kunnen tot de gemeenschap eener plaatselijke kerk worden toegelaten.

Zoo wil het „klassieke” Gereformeerde kerkrecht.

Maar dit reorganisatie-rapport bevindt zich daarmee gelijk nader blijken zal in lijnrecht strijd.

Als groote grief wordt het hier het reglement van 1816 aangerekend, dat het in gebreke bleef het centrum van de belijdenis der kerk duidelijk aan te wijzen, dat b.v. een uitdrukking als „geest en hoofdzaak” nergens wordt omschreven. Hierdoor wordt niet meer of minder uitgesproken, dan dat de belijdenis niet ten volle behoeft te worden gehandhaafd.

Het gaat om het centrum.

Niet dit is het funeste van het oude regiem, dat het alleen instemming „in geest en hoofdzaak” vroeg, maar dat het niet nauwkeurig vaststelde, wat onder „geest en hoofdzaak” valt en wat voor vleesch en bijzaak moet worden gehouden.

Aldus de Commissie.

Maar dan is ook de belijdenis geen belijdenis meer.

Een officiële greep eruit wordt dan belijdenis. Het overige wordt als belijdenis prijsgegeven.

En wanneer men dan uit het vervolg verneemt, waarop „geest en hoofdzaak” worden saamgetrokken, welk een luttel beetje er van de oude belijdenis overblijft, dan vraagt men zich af of het oude reglement per saldo nog niet de voorkeur verdient.

Want onder het oude regiem bestaat de mogelijkheid, dat een sterke groep veel meer onder „geest en hoofdzaak” opneemt en daarvoor strijdt, dan wanneer de Ned. Herv. Kerk naar dit rapport zou worden gereorganiseerd.

Waarom vervolgens in dit rapport de bewegingen van 1834 en 1886 als revolutionair moeten worden gebrandmerkt, begrijpen we niet. Het krasse „revolutionair” steekt wel scherp af tegen de zoetsappigheid, waarmee het zich over het reglement van 1816 uitlaat. Hieruit komt dezelfde mentaliteit, die de „Afgescheidenen” in 1834 vervolgde en de „Doleerenden” uitwierp, u tegemoet. Dat de trouwe belijders van '34 en '86 althans bedoelden op te komen voor het gezag van Christus als Koning Zijner Kerk tegen het gezag van genootschappelijke heeren wordt door de kwalifikatie „revolutionair” uitgesloten.

Nog altijd worden we hierin door onze naaste broeders miskend.

Gaan we hieraan echter voorbij zonder aan onze gevoels uiting te geven.

Wat in het „Inleidend Woord” de deur sluit, is de verklaring, dat de Commissie niet de Dordtsche Kerkorde als leidraad heeft genomen.

Let wel!

Niet alleen denkt de Commissie er niet aan te adviseeren tot den oorspronkelijken Gereformeerden kerkvorm terug te keeren en weer overeenkomstig de Dordtsche Kerkorde kerkelijk te leven.

Maar zij wil die Kerkenorde niet eens als leidraad kiezen.

De „klassiek-Gereformeerde presbyteriale Kerkorde” wordt eenvoudig opzij gezet!

Men behoeft niet te vragen wat men van deze Commissie te wachten heeft.

Ach, men praat wel veel over de „oude vaderlandsche kerk”.

Men betuigt daaraan wel zijn liefde!

Doch die liefde is louter platonisch.

Als de gelegenheid zich opdoet om te toonen, dat men de voortzetting van de „oude vaderlandsche kerk” wil zijn, laat men die opzettelijk voorbij gaan.

Liever gaat men bij zijn reorganisatie uit van sommige beginselen in het ontwerp van 1809, dat onder Koning Lodewijk Napoleon was ingediend en dat ook van de kerk een „staatscreatuur” en een „genootschap” zou hebben gemaakt. En van het concept van prof. dr. Slotemaker de Bruine en ds. Blanson Henkemans van 1905, dat wel trachtte aan gerezen bezwaren tegemoet te komen, maar waarin de principiële Gereformeerde lijn ontbrak. En dat wordt dan opgedischt als een ontwikkeling van de klassiek-Gereformeerde presbyteriale Kerkorde!!!

In het Nederlandsche kerkelijke leven zijn wel veel dingen mogelijk!

Studiebeurs en schisma.

Kort geleden schreven we iets over studiebeurzen.

We deden dit naar aanleiding van het geval van den schismatieken predikant, Ds E. L. Smelik. We stelden daarbij eenige mogelijkheden, omdat we niet wisten, onder welke voorwaarden de Kas voor Hulpbehoevende Studenten in Zuid-Holland ten Noorden steun verleent.

Ds Broekstra van Rijnsburg ontsteekt daarover in de „Leidsche Kerkbode” het noodige licht. Hij schrijft aan zijn „vriend in Zion”:

Ge vroeg mij, wat dat toch was met Ds E. L. Smelik, predikant te Rotterdam in „de Geref. Kerk in H. V.”. Ge hadt over hem gelezen in het kort verslag van de laatst gehouden Partic. Synode van Z.-Holl. (N.) en ge hebt gemerkt, dat dit nog al de aandacht in den lande getrokken heeft, zoo zelfs, dat Prof. Hepp er een tamelijk lang artikel aan gewijd heeft in „De Reformatie”. Nu is het geval zoo, Ds Smelik heeft indertijd uit de Kas voor Hulpbeh. Studenten steun ontvangen. Toen nu Ds S. geneend heeft wegen te moeten inslaan, die ge maakt hebben, dat hij niet langer als Gereformeerde predikant in onze Kerken kon gehandhaafd blijven en hij voorting onze Kerken te bestrijden en af te breken, hebben de Deputaten voor die Kas hem verzocht, de genoten studiegelden te restitueeren, daar het zeker nooit de bedoeling geweest is hem te steunen om onze Kerken af te breken. Door genoemde Deputaten was hem geen verklaring afgevraagd, in een dergelijk geval genoten gelden terug te storten. De Partic. Synode had blijkbaar zulk een geval niet voorzien, wat te verklaren is, omdat naar mijn beste weten in ons ressort een dergelijk geval zich nog niet had voorgedaan. Tot dien tijd was alleen bepaald, dat een verklaring moest worden afgelegd, dat wanneer de gestunde later in de gelegenheid was terug te betalen, hij dan verplicht was dit te doen. Nu is dit anders, waar op voorstel van Deputaten de Synode bepaald heeft, in de af te leggen verklaring ook een zinswede op te nemen, dat bij verbreking van den band met de Kerken men verplicht is, de genoten gelden te restitueeren. Bij Ds S. was het dus niet anders dan een zodelijke verplichting. Het geval kon zich voordoen, dat Ds S. dit anders zag dan Deputaten. Maar in elk geval kon worden verwacht, dat hij aan de burgerlijke beleefdheid zou voldoen om ten minste iets van zich te laten hooren. Hij zweeg echter in alle talen. Dit werd op de Synode gerapporteerd en deze nam het standpunt van hare Deputaten over en besloot tevens nu zelf een schrijven tot Ds S. te richten. Resultaat was wederom nihil, tot tweemaal toe. Vandaar dat de Synode het u bekende besluit nam. Nog eens, meer dan een zedelijk recht konden Synode en Deputaten toen niet laten gelden, maar ge zult kunnen verstaan, dat de Synode terecht verantwoordigd was over de handeling van Ds S. Hij heeft het zich zelf te wijten, dat een dergelijke publicatie moest plaats vinden. Het geheel is een minder aangename geschiedenis, maar zooals ik reeds mededeelde, heeft de Synode de noodige maatregelen genomen om een dergelijk incident te voorkomen. Bij het zedelijk recht is nu ook een ander recht gekomen door de ondertekening van bovenvermeldde clause. Laat ik, voor ik van deze onverwikelijke geschiedenis afstap, de hoop uitspreken, dat Ds S. alsnog de beleefdheid zal hebben, om de Synode te antwoorden.

Er bestond dus in Zuid-Holland ten Noorden voor hen, die ondersteuning genoten, wel een verplichting tot terugbetalen.

Zelfs moest door den ondersteunde een verklaring in dien zin worden afgelegd.

Doch daarin was opgenomen de voorwaarde: „wanneer de gestunde later in de gelegenheid was terug te betalen”.

Die voorwaarde maakte de bepaling human.

Geen tijdstip werd genoemd.

De duimschroeven werden niet aangezet.

Zou iemand nooit in de gelegenheid komen zijn schuld af te doen, dan werd hem van te voren reeds kwijtschelding verzekerd.

In dien vorm kan tegen de verplichting niet de minste bedenking rijzen.

Veeleer mag ze als billijk worden beschouwd.

Wanneer iemand wel in de gelegenheid komt vloeit zijn storting in de kas terug, waaruit dan aan andere studenten hulp kan worden geboden.

De eerste moeilijke jaren behoeven den ondersteunde niet te verontrusten.

Dikwijls zal misschien de gelegenheid zich niet opdoen vóór „de kinderen groot zijn”.

Maar dan heeft hij ook zijn belofte in te lossen.

Er schuilt vanzelf niets onvriendelijks in als Deputaten af en toe eens informeerden of de in de verklaring genoemde gelegenheid zich niet reeds heeft voorgedaan.

Had Ds E. L. Smelik dan ook geantwoord: „ik kan nu het geld niet restitueeren, maar ik hoop mijn belofte na te komen”, dan zouden Deputaten daarmee zeker wel genoegen hebben genomen.

Ieder kan op zijn vingers natellen, dat het traktement in de schismatieke miniaturkerkjes in de dure groote steden niet groot kan zijn.

Had Ds E. L. Smelik in bovenbedoelden geest geantwoord, we zouden zelfs gaarne als pleibezorger zijn opgetreden.

Maar hij heeft niet geantwoord.

We noemden dat ondanikbaar en onbeleefd.

En daar blijven we bij.

De verontwaardiging der Synode begripen wij volkomen.

Nu heeft

genomen.

In de v

genomen,

met de k

te restitue

Dit zal

onmiddellij

niet afwa

ling zich

legenheid

geld te le

Voor he

aanstonds

matieke

werken.

Eventue

kerken zo

dende he

schismatie

afgesnede

De mog

dent, hetz

zijn studie

matieke k

Geref. Ker

kant te w

Dan eis

voor verde

het reeds

Maar nu

tijd als p

dan door

kerken ve

Verdient

betaling i

Natuurlij

indien hi

alleggen.

Doch is

lijke ver

taling op

Men kan

Uit een

hebben o

Anders

uit een o

kan te go

bij hen, d

stonden, r

alle reden

ting te la

ciel niet

recht gele

indertijd

kanten, d

uit te ke

Maar m

het oogpu

dan lijkt

in te ga

die tot

gaan, aan

eischen, v

machte. D

weerhoude

waaraan

nier zond

nen krijg

als zij ko

treden. D

komen. N

lieke, kry

te hebbe

Ieder be

doen is c

We will

alle kante

Nu heeft echter de Synode een nieuw besluit genomen.

In de vroegere verklaring is een zinsnede opgenomen, dat men bij verbreking van den band met de Kerken verplicht is de genoten gelden te restitueeren.

Dit zal wel beteekenen, dat dan de restitutie onmiddellijk moet plaats hebben. Men mag dan niet afwachten tot de gelegenheid tot terugbetaling zich geleidelijk ontwikkelt, maar heeft de gelegenheid te scheppen, desnoods door van elders geld te leenen.

Voor hen, die na het kandidaatsexamen zich aanstonds ter beschikking stellen van de schismatische kerken, kan zulk een bepaling uitstekend werken.

Eventueel misbruik, dat men op kosten van onze kerken zou studeeren met de steeds sterker wordende hemelijke bedoeling zich in dienst van de schismatische kerken te begeven, wordt hierdoor afgesneden.

De mogelijkheid moet opengelaten, dat een student, hetzij te Kampen of te Amsterdam, tijdens zijn studietijd tot het voornemen komt bij de schismatische kerken, bij de Ned. Herv. Kerk, de Chr. Geref. Kerk of welke kerkengroep dan ook, predikant te worden.

Dan eischt eerlijkheid, dat hij op staanden voet voor verderen steun van onze kerken bedanke en het reeds gebruikte geld terugstort.

Maar nu het geval, dat iemand reeds eenigen tijd als predikant onze kerken heeft gediend en dan door dwalend inzicht den band met onze kerken verbreekt.

Verdiend het dan aanbeveling onmiddellijke terugbetaling te vorderen?

Natuurlijk, de verplichting tot terugbetaling blijft, indien hij daartoe een verklaring heeft moeten afleggen.

Doch is het dan raadzaam onvoorwaardelijke verplichting en onmiddellijke terugbetaling op te leggen?

Men kan dit uit drieërlei oogpunt bezien.

Uit een oogpunt van recht. En zeker, dan hebben onze kerken daartoe het volste recht.

Anders staat het, wanneer men het beoordeelt uit een oogpunt van barmhartigheid. Iemand kan te goeder trouw dwalen. Dat mag aangenomen bij hen, die in onze kerken reeds in het predikambt stonden, maar ons verlaten. Dan is er dunkt ons alle reden om alleen de voorwaardelijke verplichting te laten gelden. Dan make men het hem financieel niet moeilijk, maar late barmhartigheid voor recht gelden. Op gelijke gronden bepleitten we indertijd om aan geschorste en afgezette predikanten, die Dr. Geelkerken volgden, een wachtgeld uit te keeren, zoo zij lid onzer kerk bleven.

Maar men kan zoo'n geval ook beschouwen uit het oogpunt van het profijt der kerken. En dan lijkt het ons tegen het profijt onzer kerken in te gaan, van een dienstdoend predikant, die tot een ander kerkverband wil overgaan, aanstonds het volle studiegeld terug te eischen. Mogelijk is hij daartoe financieel niet bij machte. Dan zou de eisch der kerken hem kunnen weerhouden zich te voegen bij die kerkengroep, waaraan hij zijn hart heeft verpaid. Op die manier zouden we in onze kerken predikanten kunnen krijgen, die innerlijk los van haar zijn en als zij konden in een ander kerkverband zouden treden. Dit nu moet tot elken prijs worden voorkomen. Niets is gevaarlijker dan krypto-schismatieke, krypto-ethische predikanten in onze kerken te hebben.

Ieder begrijpt, dat het ons hier volstrekt niet te doen is om kritiek te oefenen.

We willen alleen bevorderen, dat deze zaak van alle kanten bekeken wordt.

HEPP.

PERSSCHOUW.

„Niet van ons stuk“.

Dr. S. P. Vermeer schrijft in „Overtoomsche Kerkbode“:

We laten ons door deze gereformeerde kritiek niet van ons stuk brengen; integendeel.

Volkomen juist. „De bewijzen zijn ervan“.

Want wat de leer betreft; men kan iemand alleen maar „van“ zijn stuk brengen, als hij „op“ zijn stuk staat; hetgeen den geestverwanten van dr. S. P. Vermeer juist ontbreekt;

en wat de levenshouding betreft; het eenige, wat deze houding typeert is: niet van het stuk der stukloosheid af te gaan.

De mensch van dezen tijd en de religie.

Dr. C. E. Hooykaas schrijft in „De Stroom“ (vrijzinnig):

De wereld — en bij de wereld zijn ook de kerkelijke menschen, de doorsnee-Christenen inbegrepen — geloof er niet in, en rekent niet een Oordeel in het kritieke oogenblik der toekomst niet.

Ziehier evenveel winst als verlies.

Winst. Want een godsdienst der angst heeft geen schoonheid. En een zedelijkheid uit vrees mist waarde. Als ik het goede moet doen onderwille van het hiernamaals, is het niet goed meer, als ik het kwade laat uit vrees voor het cordeel, dan ik enkel laf. Ik heb eens een man op een vergadering hooren zeggen: „Wanneer

ik niet in het hiernamaals geloofde, dan zou ik er nu maar op los leven“. En hij verdiende het niet malseche bescheid dat hij kreeg: „Ik geloof dat God uw deugzaamheid verachten zal“. Dat de moderne menscheid de angst voor den God der Wraak verloren heeft, is vast.

Toch is er onmiskenbaar ook verlies. Want de geheele Godsgedachte is verbleekt. Dat is toch zoo? wij mogen ons dit niet ontveinen; allerminst mogen kerkelijke Christenen zich dit ontveinen. Al zijn de atheïsten, de god-loochenaars zeldzaam, even zeldzaam zijn de vromen voor wie God een bijna tastbare en aanschouwelijke werkelijkheid gebleven is. Onze tijd is zeer, zeer arm aan sterk uitgebeeld, levend en beweeglijk geloof. Onze tijd is een tijd van religieuze belangstelling en allerminst van een leven uit God. Wie spreekt nog van God, wie, dan een dichter en een dominee? De dichters leest men niet en men wordt stil als er een dominee voorbijgaat. Zoo vreemd zijn wij aan de levende werkelijkheid van God geworden, wij belangstellende en kerkelijke menschen van den modernen tijd!

Er zijn er, die dit geen verlies achten. Ik acht het wel een verlies, en ik beroep me op uzelf (om niet het gevaar te loopen, stilzwijgend aangehoord te worden terwijl ook ik voorbijloop), op uzelf, die in de onzekerheid van uw hart, verleden maand misschien nog geklaagd hebt: „Je kunt toch wel jaloersch op een Roomsche zijn“. Ik doe een beroep op u, die met traven in de oogen wel eens gezocht hebt: „ik wou dat ik kon bidden“, maar gij kondet het niet. Ik doe een beroep op u, die verlegen wordt tegenover een andersdenkende, want gij vindt tegenover zijn verzekerdheid, die gij verwerpt, uw eigen religie toch zoo slap, ja compromitterend slap. Dus ik meen dat men me moet bijvallen. Maar ik zeg voor mijzelf in ieder geval, kortweg: ik heb God nodig. Ik heb niet alleen behoefte aan godsdienst maar ik heb God nodig. Arm ben ik zelf en arm is mijn tijd, als God daarin verbleekt. Maar ik wil en mag niet klagen.

De politiek zonder werkelijkheidszin.

Dr. K. Dijk schrijft in „Haagsche Kerkbode“ over de Staatkundig-Gereformeerde verkiezingsactie:

Er is gelogen en gelasterd. Er is gesmaad en beledigd, en, ik zeg het met opzet zoo kras, Gods Naam is onheilvaardig geworden door de valsche beschuldigingen, die men ons naar het hoofd heeft geslingerd. Door zulk een campagne heeft men stemmen gewonnen, en het is wel in-droevig, dat christenen en nog wel gereformeerde christenen zich tot zulke praktijken laten verlaten. Wanneer zullen de oogen eens opengaan? Wanneer zal men inzien, dat deze partij een partij is vol inconsequenties. Men wil van geen verzekering weten, maar verzekert b.v. den predikanten wel emeritaatspensioen. Men is tegen bliksemalfleiders en inenting, maar men zorgt wel, dat de zeeweringen in de beste orde zijn. Men verwerpt de sociale wetten, maar men zwooft wel om 'n schuren zoo vol mogelijk te krijgen, en diezelfde lijdzaamheidsmenschen voeren den politieke strijd met een activiteit, die doet vragen: zijn dat dezelfde, die alles lijdzaam in Gods hand willen overgeven? Och, mochten zij nog eens tot inkeer komen!

Geen woord te veel. De heeren Kersten en Zandt en consorten hebben gestreden met leugen en laster.

Ze hebben gestreden met de oogen toe voor de werkelijkheid.

Dat wil zeggen: ze hebben hun strijd gevoerd met de oogen toe voor God.

Ik vind die godloosheid het ergste.

Luthersch en Gereformeerd.

Dr. A. Kuyper Jr. schrijft in „Rott. Kb.“:

Men hoort tegenwoordig in sommige kringen wel eens de gedachte uitspreken, en Dr. Aalders van Amsterdam was daarvan een der toeken, dat het Gereformeerd zijn niet zoo eng en beperkt moest worden opgevat, dat men ruim van blik moest zijn, en ook luisteren naar wat in andere kringen geleerd werd.

Onder die andere kringen werd dan met name genoemd wat door den grooten Luther geleerd was, en wat men bij de Lutherschen geloof en belijdt.

Gereformeerden en Lutherschen zijn dan als een tweelingbroeder geboren in de eeuw der Hervorming en ze moeten nauw saam blijven leven, en mogen niet zoover van elkander verwijderd blijven.

Natuurlijk is er altoos iets sympathieks in dat verlangen naar en in dat roepen om eenheid. Er is metterdaad een eenigheid des waren geloofs, en wij gelooven en belijden de ééne heilige, algemeene, Christelijke kerk.

Maar dat neemt niet weg, dat het verlangen naar de eenheid niet in strijd mag komen met de liefde voor de zuiverheid van de leer.

De eenheid is een heerlijk ideaal, en eens zal het vervuld worden. Maar de waarheid is ons dierbaar, en voor haar moet met trouw gestreden worden.

Voor menigeen schijnt het verschil tusschen Gereformeerd en Luthersch niet zoo groot. Ja, als bij den Catechismus over het Avondmaal gepredikt wordt, dan hooren we wel dat de Lutherschen een consubstantiatie leeren, waarvan de Gereformeerden niet willen weten. En ook als over het geloofsartikel van de Hemelvaart gehandeld wordt, vernemen wij dat er in den loop der eeuwen wel eenige discussie tusschen Gereformeerden en Lutherschen is geweest. Maar daarbij blijft het dan ook, zoo meenen niet weinigen.

Toch is het niet zoo. Meerdere zaken zijn hierbij betrokken, en het geschilpunt ligt dieper.

Reeds als over het Beeld Gods gehandeld wordt, waarnaar de mensch geschapen is, wordt tweërlei opvatting openbaar. De Luthersche zoekt dat Beeld Gods niet in den heelen mensch, maar slechts in zijn religieuze en ethische deugden. Hierdoor komt het dat hij alleen in de religieuze sfeer door genade

naar de herstelling van het Beeld Gods vraagt, maar dat voor het breede terrein van het sociale, politieke en culturele leven het hem zoo weinig te zeggen heeft, dat de mensch beelddrager Gods is, en hij de heilige roeping heeft het Beeld Gods te vertoonen.

En ook de leer van het Werkverbond, dat God met Adam in het Paradijs heeft opgericht, brengt een verschil van beschouwing tusschen hen en ons.

De Lutherschen leeren dat Adam in het Paradijs de volle heerlijkheid bezat, dat hij niet hooger kon opklimmen, dat hij alleen maar verliezen kon wat hij bezat. Zij stellen Adam in het Paradijs voor als een man, die de mate der volkomenheid bezat.

Maar de Gereformeerden kennen de waarheid van het Werkverbond. Al wat Adam in het heerlijk Paradijs bezat, was voorloopig en in beginsel. Het moest tot ontblootting en ontwikkeling gebracht worden. En het einddoel was de zaligheid in het hemelsch Paradijs.

Dat Werkverbond nu stelde Adam voor den eisch der gehoorzaamheid, om de wet Gods te volbrengen. Deed hij dit dan zou hij daarmede en daardoor verdienen de zaligheid. De formule van het Werkverbond is: doe dit en gij zult leven.

En nu ziet de Gereformeerde Adam niet in volle heerlijkheid, als ware hij reeds aan het einde van den weg, maar als beelddrager Gods, levende in het Werkverbond, en staande aan het begin van den weg.

Het verschil tusschen Luthersch en Gereformeerd beperkt zich dus niet tot de Avondmaalsleer en de Hemelvaart, maar wordt reeds openbaar bij de beschouwing van Adam in het Paradijs.

Het genadeverbond heeft geen hoofd; in dit verbond handelt NIET één voor allen.

Er zijn zoo af en toe dingen, die men onthouden moet.

Zoo ook het onderstaande.

In de Christelijk-Gereformeerde Kerk schrijven tegenwoordig ongeveer vijf voorgangers over het genadeverbond. Ieder doet dit weer anders dan de ander. Ondanks deze klaarblijkelijke onverzekerdeheid schrijft „De Weeker“-redacteur, die tevens in Apeldoorn dogmatisch onderwijs geven moet, het volgende in „De Weeker“ van 12 Juli 1929:

Er zal moeilijk ééne plaats in onze drie Formulieren van „Eenigheid zijn aan te wijzen, waar Christus het Hoofd van het genadeverbond wordt genoemd, of geleerd wordt, dat dit verbond met de uitverkorenen is opgericht. Wel lozen we in Zondag 19, dat Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij zichzelven daar bewijze als het Hoofd Zijner Christelijke Kerk, door Wien de Vader alle dingen regeert. Wel vinden wij in Hoofdstuk I, Art. 7 van de Vijf artikelen tegen de Remonstranten, dat Christus Middelaar en Hoofd is van alle uitverkorenen, maar wij meenen reeds voldoende aangevoerd te hebben, dat dit heel wat anders is dan het Hoofd van het genadeverbond. Het genadeverbond heeft geen hoofd. In dit verbond handelt niet één voor allen, gelijk dit het geval is in het verbond der verlossing en in het werkverbond. In het genadeverbond is er een persoonlijke onderhandeling van God met den verloren zondaar en vinden wij, hoe God door en in Christus dien mensch midden in zijne verlorenheid opzoekt, en Zichzelf in al den rijkdom van Zijne heilsbeloften aan dien verloren mensch wegschenkt.

De vetgedrukte zinnen zijn door mij in dezen vorm doorgegeven.

Betrijding is hier niet noodig. Het komt alleen maar op het onthouden aan.

„Niet één voor allen.“

„Geen hoofd.“

Als dat geen duidelijke afbuiging is van de OUDE gereformeerde theologie, dan weet ik niet meer, wat dan wel daarvan afwijkt.

Komt ervan....

De heer Dr. Hendrik Willem van Loon habbelt in „De Groene“:

De Kade doet mij plotseling denken aan dat warme stille straatje ergens in de Camera. Een rare wereld toch. Dezelfde Beets die dat boek kon schrijven moest naderhand die ongelooftelijke speech in mekaar timmeren die de Coornvells aan de vergetelheid onttrokken heeft. Komt ervan als je domme wordt.

Komt ervan, als je over dommees praat zonder kennis van zaken. Komt ervan als je over die speech van Beets praat zonder het debat daarover gevolgd te hebben.

„Kennelijke zegen“.

Dr. Briedé schrijft in Amst. Predikantenblad:

Daar is een soort vroomheid, die zich — niet onder meer, maar nagenoeg uitsluitend — openbaart in dankbaarheid. Een helaas oppervlakkige dankbaarheid. „Och, wat is onze lieve Heer mijn leven lang goed voor mij geweest! Ik mag zeggen: mij heeft niets ontbroken. En dat ik het nu op mijn ouden dag zoo goed heb! Mijn kinderen zorgen best voor me. Allemaal getrouwd en hebben goed hun brood.“

In dien trant hoorde ik menigmaal spreken, en dan verheugde ik me met de persoon in kwestie over de zegeningen, waarvan hij of zij zoo dankbaar gewaagde. Maar het was als domme mijn recht en mijn plicht om na eenigen tijd van dat „dankbaar“ onderwerp van gesprek af te stappen en over iets anders te beginnen. Doch dan bleek maar al te dikwijls, dat er van zonde geen besef, geen spoor van schuldgevoel aanwezig was; dat er geen sprake was van een leven uit genade, tenzij in dezen vorm: „hiernamaals? o, domme, daar maak ik mij helemaal geen zorgen over. Ons lieve Heertje zal het daarginds wel net zoo goed met me maken als Hij hier gedaan heeft.“